

8. Туристські ресурси України: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / В. Д. Біляченко, В. М. Зайцева, Д. Д. Гурова, О. Л. Зайцева. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2010. – 328 с.

Скринька В.О., студентка
Науковий керівник: Пінчук А.С.,
к.е.н., доцент, ВП «МФКНУКіМ»,
м. Миколаїв

ФЛОТСЬКИЙ БУЛЬВАР

Миколаїв перебуває на півострові, що омивається річками Інгул і Південний Буг. Це місто моряків і корабелів, і названий він на честь Святого Миколая, який сприяє мандрівникам і мореплавцям. Заснував Миколаїв князь Потьомкін у 1789 році, щоб побудувати тут судна, флот і порт. Миколаїв незабаром став найважливішим центром промисловості і торгівлі на Півдні України.

Улюбленим місцем прогулянок миколаївців і туристів є *Флотський бульвар* Набережної. У народі його називають: «*БАМ*» (бульвар імені Адмірала Макарова).

Флотський бульвар (бульвар імені Адмірала Макарова) – ще одна визначна пам'ятка міста, він має два рівня: нижній тягнеться біля самого берега Інгулу, верхній – уздовж високого крутого схилу. На бульварі чимало морської символіки: високі світильники з якорями, знята зі старовинного корабля гармата, корабельний якір.

Та й сам бульвар з гранітними парапетами, просторими алеями створює враження, що ви йдете по палубах – верхній або нижній – величезного корабля. Ці «палуби» поєднують широкі гранітні сходи – своєрідний «трап» до річки. Бульварні сходи в Миколаєві порівнюють з Потьомкінськими в Одесі. З верхньої тераси бульвару відкривається прекрасна панорама на широко розлитій Інгул.

Класичний ландшафт Миколаївського БАМу довгий час був прикладом для наслідування. Місцева влада кількох російських портових міст обзавелася аналогічними «БАМами» і зберегла їх у сучасному просторі.

Флотський бульвар – це колишній Морський бульвар. Його заснував адмірал Олексій Самуїлович Грейг на місці міського звалища біля річки Інгул, і відкрив у 1826 році. Бульвар починався від Адміральського будинку до Адміральської стіни, і проходив над Воєнною гаванню.

Морським був названий завдяки тому, що з цього місця відкривався чудовий вигляд на Адміралтейство. Поступово за Морський бульвар закріпився в народній мові, як побутовий топонім «бульвар». Один час у нього була назва «Інгульський».

Після війни тут провели благоустрій та розширили бульвар. Було прибрано залізничне полотно, яке проклали вздовж бульвару і прибрана огорожа. У 19-му столітті тут проходили концерти флотського духового оркестру під управлінням відомого російського композитора Н.А. Римського-Корсакова.

Військова гавань Миколаєва розташовувалася в гирлі Інгулу. Тут знаходилися портові магазини, причали. Далі, у бік Адміралтейства, тяглися канатні та теслярські майстерні, вітрильні. Нижня тераса сучасного бульвару була місцем швартування військових кораблів, що заходили сюди на зимівлю, ремонт, для поповнення запасів води, продовольства і озброєння.

Протягом трьох десятиліть з дня заснування міста на верхньому рівні сучасного БАМу утворилася стихійне звалище з мануфактурних відходів, зіпсованих запасів солонини з військових кораблів та побутового сміття. Сморід цього смітника поширювався на все місто.

Перші відомості про Миколаївське міське звалище з'являється у зв'язку з епідемією «африканської чуми», яку завезли в Одесу в 1823 році з Єгипту. Були прийняті всі заходи безпеки. У грудні 1824 року Олексій Самуїлович Грейг своїм наказом розпорядився почати роботи з вивезення сміття за межі міста. Півтора року підводами вивозили сміття, потім кілька місяців знімали земляний пагорб біля Будинку головного командира Чорноморського флоту, потім засипали майбутню алею чорноземом. До роботи задіяли не тільки матросів двох екіпажів, які розташовувалися в Миколаївському гарнізоні, але і моряків зі стройових кораблів.

Поступово Морський бульвар набував вигляд цивілізованої прогулянкової зони. Дерева підростали, з'являлася рятівна тінь.

Близькість промислової зони дуже часто викликала у миколаївських підприємців неусвідомлене бажання зазіхнути на «даремний сад». У Херсонському архіві зберігся документ – жорсткий наказ адмірала Михайла Петровича Лазарева щодо підрядника Івана Бертнева, який зрубав на бульварі 4 дерева і заклав фундамент двох складських приміщень. Купця оштрафували на

160 рублів, наказали розібрати фундаменти будівель, а офіцерів, які видали дозволи на побудову складу, перевели з пониженням старшинства на Балтику.

Незабаром Бульвар отримав сучасну назву «Флотський», на честь стародавнього зв'язку міста Миколаїв з Чорноморським флотом. Він став набувати класичну строгість. З'явився гранітний парапет, який замкнув в єдиний комплекс лінію прогулянкової зони, сходи і нижню терасу БАМу. Миколаївці звикли до БАМу. Тіниста територія біля води невіддільна від військової біографії міста. Строгість класичних ліній в гранітному обрамленні – символ гарнізонного минулого.

Зараз на сучасному Флотському бульварі є ще одні сходи, біля них знаходиться старовинна гармата, яка є пам'ятним знаком на честь заснування міста. У 2002 році поруч був встановлений пам'ятний знак полковнику М. Фалєєву.

На іншому кінці бульвару знаходиться пам'ятник адміралу Степану Осиповичу Макарову – видатному російському флотоводцю, кораблебудівнику, мореплавцю. (У 1949 році було встановлено перший пам'ятник Макарову. У 1976 році було встановлено сучасний пам'ятник Макарову). Народився він в Миколаєві 27 грудня 1848 року (8 січня 1849 року), у сім'ї прапорщика флоту. З юнацьких років Степан Осипович пов'язав свою долю з морем і до кінця життя не змінив йому. За проектом С.О. Макарова і під його керівництвом був побудований перший в світі потужний криголам «Єрмак», на якому він двічі здійснив плавання в Арктику.

Також на БАМі є якір і світильник з морською атрибутикою, які додають архітектурний вигляд бульвару. За твердженнями миколаївців, Флотський бульвар є своєрідним музеєм історії міста корабелів. Встановлені на бульварі дві стели, розкажуть про розвиток на півдні країни кораблебудування, а також про жителів міста, які є Героями Радянського Союзу та Соціалістичної праці.

Флотський бульвар приваблює безліч відпочиваючих своїми тінистими деревами парку, фонтаном, дитячим майданчиком, затишними кафе і прекрасним видом, який відкривається на навколишню місцевість.

Список використаних джерел:

1. Флотский бульвар: фото, описание [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.votpusk.ru/country/dostoprим_info.asp?ID=12683 . – Назва з екрана.
2. Николаевская набережная как памятник разрухе [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nikvesti.com/articles/43424>. Назва з екрана.